شیوۀ لسان فارسی

محرری
چیچك بازار رشدیه‌سی فارسی معلمی
صافی

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

درسعادت

(قصبار) مطبعه‌سی - باب عالی جاده‌سنده نومرو ۲۵

صاحب و ناشری
کتابجی قصبار

۱۳۰۸

{ افاده }

لسانمزك بر ركنى بولنان لسان فارسى نك بر قسمنى اصطلاحات وبر طاقم كنايات تشكيل ايلمشدر . بونلر بيلنمدكجه او لسانك شيوه‌سى لايقيله ضبط اولنه‌ماز .

فارسى نك اصطلاحاتنى جامع كتابلر وار ايسه‌ده اكثرى غير مطبوع اولمسيله انلردن استفادهٔ عموميه حاصل دكلدر .

فارسى‌يه مراقم اولديغندن اصطلاحات مذكوره‌يى جامع اولان كتبك منتخبلرندن « اقصى الارب » نام كتابى موقتاً الده ايدنه‌بيلوب بيك چوق كلفتله استنساخ ايده‌بيلمش ايدم .

چكديكم كوجلكك لذتنى بيلديكمدن طالب اولانلرك قولايلقله ضبط ايده‌بيلملرى ايچون مذكور كتابى مأخذ اتخاذ ايدرك « شيوهٔ لسان فارسى » عنوانيله هر آيده ايكى جزؤ چيقارلمق اوزره اصطلاحات مذكوره‌يى يازمغه تشبث ايلدم .

هر اصطلاحك معناى لغويسنى ونه‌دن كنايه اولديغنى واكثرينك مورديله تركجه ملايمنى يازمغه غيرت ايده‌جكم جهتله صورت استفاده‌ده سهولت اولور ظن ايدرم . وقوعى طبيعى بولنان خطيئاتمده باقلمز اميدنده‌يم ومن الله التوفيق .

عسكرى تقاعد صندغى كتبه‌سندن
چيچك بازارى رشديه‌سى فارسى معلمى
اسكدارلى صافى

« حرف الالف »

« آستين برزد » يكنى صيغادى معناى لغويسنى حاويدر براپشه مباشرت ايچون حاضرلندى ديمكدن كنايه‌در . تركجه‌ده پاچه‌لرى صيغادى تعبيرى بونك ملايمى‌در .

خسرو

چو سنبل تو سر از برك ياسمين برزد
غمت بريختن خونم آستين برزد

« ابروزند » قاش اوينادر معناسنه‌در راضى اولور واشارت ايدر ديمكدن كنايه‌در بز بومحلده كوز ايدر تعبير تركيسنى قوللانيرز .

طبع تو بخشيدن صد كنج كهر
ابروزند وكره برابر و زند

« اسب وفرزين نهد » شطرنج طاشلرندن اولان اسب ايله فرزينى چيقارر ديمكدر بركيمسه آخرينه مساعده‌لى طاوراندينى

حالده ینه غالب اولور دینهجك محلده ایراد اولنور طاش چیقارر تعبیر ترکیسی بونك عینیدر .

سعدی

کدایی که بر شیر نر زین نهد

[*] ابوزید را اسب وفرزین نهد

« ازکاو کنج خواهد وازماهی درم » اوکوزدن دفینه بالقدن اقچه تمنا ایدر معناسنه اولهرق ارباب حرص حقنده کوزل برطعنهدر موردی شویولده مرویدر « بهرام کور »[1] زماننده برکویلی چفت سورر ایکن اوکوزینك ایاغی برچقوره باتمش کویلی اومحلی حفر ایتمکله بردفینه تظاهر ایدرك بهرامك خزائن سائرهسی میانینه الینمش واکا « کنج کاو » نامنی ویرمشلر ایمش .

ایشته حریص وخسیس اولان کیمسه بوحکایهیی ایشتدیکندن

[*] «ابوزید» مقامات حریری‌یی مقالاتیله تشکیل ایدن شخص موهومك اسمیدر .

[1] « بهرام کور » شاهان پیشین عجمدن برینك اسم ولقبیدر .

هر اوکوزك ایاغی اویله بردفینهیه اصابت ایدر طمع خامنده بولنور دیمکدر « ازماهی درم » جزؤثانیسی صکرهدن عطف وعلاوه اولنمشدر .

نظامی

کس کو برد بر زر وخشك رنج

زماهی درم خواهد ازکاو کنج

مصرع

« ای شوخ نیم مست عنانرا کشیدهدار » ای مست مغرور دیزکنی چك معناسنی مفیددر ثروتنه مغرور اولوبده فقرایی تحقیره قالقیشان خودبینلره تنبیه صددنده تکلم اولنور ترکجهده اویله متکبرلره یالکز چك دیزکنی تعبیر قدیمیله اخطار کیفیت ایدلدیکی شو بیتدن منفهمدر .

اسب نازایله تیر عشاقی ایتمه‌ك پایمال

لشکر کلوی خطره شمه‌نکرو چك دیزکنی

«آب من ازو بکشاد» قسمتم اندن آچلدی دیمکدر آنك معاونتیله نائل مقصود اولدم مقامنده سویلنور .

ظهیر

هزار دامن گوهر نثار شانه کردم
که هیچ کس شبی در کنار من ننهاد
هزار بیت بگفتم که آب ازو بچکد
بجز ندیده دگر آبم از کسی نگشاد

«آواز دهل از دور شنیدن خوشست» تسمع بالمعیدی خیر من ان تراه» مثل عربیسی بونك ملایمی «داولك سسی اوزاقدن خوش کلیر» مثل ترکیسی ده ترجمه سیدر باطناً زحمتلی اولان برشیئك ظاهراً آسان کورندیکنی افاده طرزنده سویلنور .

«از باران گریخت و بزیر ناودان آمد» یاغموردن قاچدی حالبوکه اولوق التنه کلدی دیمکدر .

مصائبك کوچکندن قچارکن بیوکنه تصادف ایتدی دیمکدن کنایه‌در یاغموردن قچارکن طولویه طوتلدی مثلنه مماثلدر .

نظامی

کنون در خطرگاه جان آمدیم
ز باران سوی ناودان آمدیم

«از ماست که بر ماست» بزه اولان شی ینه بزدندر معناسنی مشتملدر مصاب اولدیغمز شیده غیرك صنع ومدخلی یوقدر دینه‌جك یرده ضرب اولنور ترکجه‌ده کندمزه کندمز ایتدك تعبیرینك عینیدر .

« چون کنم خود کرده‌ام خود کرده را تدبیر نیست »

مصرعیله معناً متفقدر .

« آب رو آب جو نیست » یوز صویی ایرماق صویی دکلدر معناسنی افاده ایدر طلب حاجت ایچون ادانی‌یه سرفرو ایتمك لازم کلمز دیمکدن کنایه‌در .

« از هیچ ویرانه دود برناید » هیچ بر ویرانه‌دن دومان چیقماز دیمکدر تکبر ایدن فقیر دعوای عرفان ایدن جاهل حقنده ضرب اولنور .

نظامی

مثل زد درین آنکه فرزانه بود

که برناید از هیچ ویرانه دود

« آسیای تهی کرداند » بوش دکرمن چویرر دیمکدر . عبثله اوغراشیر دنیله‌جك یرده سویلنور .

خسرو

چونکه من در دولت نمی کردم

آسیای تهی چه کردانم

« آهن سرد کوبد » صغوق تیمور دوکر مثل ترکیسی معناسنه اوله‌رق « آسیای تهی کرداند » مثل عجمیسی ایله بر محلده ضرب اولنور .

« آفتاب یتیم کش » یتیمی هلاك ایدن کونش دیمکدر .

قیش کونشندن کنایه‌در زیرا فقیر ویتیم ایصنمق فکریله قیش کونشنه قارشی اوطوررلر وصکره خسته‌لکه دوچار اولورلر عربلرده « شمس الشتاء ممرضة » سوزی مشهور ایمش

« آش اورا خواهم پخت » آنك یمکنی پشیره‌جکم دیمکدر .

آنك ایشنی تسهیل ورؤیت ایده‌جکم دیمکدن کنایه‌در .

افتیٔ حلوا اکر

کفت آن شوخ که من آش ترا خواهم پخت

پخت آشی که چنان آش نخوردم دیگر

« آب‌شناسان‌کار » ایشك کنهنی طانیانلر دیمکدر . قواعد وقوانینه زیاده واقف اولانلردن کنایه‌در .

« آب‌خضر » علم لدنیدن کنایه‌در .

« آتش‌بهار » رونق بهاردن کنایه‌در .

« مصراع » ازمارچه زاید بجز ازمار بچه » ییلاندن ییلان یاوریسندن بشقه نه‌طوغر دیمکدر . بز بو محلده « الولد سر ابیه » مثل‌مشهور عربیسنی ایراد ایدرز .

« مصراع » آزموده آزمودن بس پشیمانی دهد » تجربه

اولنان شیئی تجربه ایتمك ندامت ویرر دیمكدر . بونك عینی

اولان « من جرب المجرب حلت به الندامه » مثل عربیسی بزچه

دخی مستعملدر .

طاقتم بر بار محنت آزمودی پیش از بیش

آزموده آزمودن بس پشیمانی دهد

« آب دردهانش آمد » اغزی صولاندی دیمكدر .

غایت امرندی دنیله جك موقعده تقوه اولنور و او صویه « آب

حسرت » دیرلر .

كمال اسماعیل

چو دید طلعت خصم ترسه لقابترا

نیام تیغ ترا آب دردهان آمد

هلالی

دردهان غنچه از لعل توآب حسرتست

لیك پندارند مردم قطرهٔ شبنم دراو

« آب شد » صو كسلدی دیمكدر . حجابندن اریدی دیمكدن

كنایه‌در .

میرخسرو

تا گل از شرم رویت آب شود

یك زمانه دور کن ز چهره نقاب

«آ کفت» رنج و بلا دیمکدر.

شاه سنجر برکون «کوی بازلق» (١) ایدرکن آتدن دوشمش ومعیتنده بولنان شعرادن استاد معزی ارتجالاً شو رباعیی سویلمش:

(١) کوی یووارلدقلری طوب «چوکان» انی یووارلمغه مخصوص اکری براغاجدر وبوبرنوع اویوندر.

شاها ادبی کن فلك بدخورا

کاکفت رسانید رخ نیکورا

گرکوی کژکرد «بچوگانش» بزنش

وراسب خطا کرد بمن بخش اورا

بونك اوزرینه شاه سنجر آتی معزی‌یه باغشلامش ایمش.

«آفتاب‌پرست» کونشه طاپان دیمکدر «حربا» اطلاق اولنان حیواندن کنایه‌در. زیرا او حیوان کونشی ارار وآکا باقار ایمش.

« آب مرغان » « قهستانده[*] » برصویك اسمیدر . چكركه دفعی ایچون استعمال ایدیلیر ایمش .

« اشك شیرین » كریهٔ شادیدن كنایه‌در . سونج اغلامسی تعبیر اولنور .

« آویزكن » آصیلجی صارقندیلق ایدیجی دیمكدر .

هركسه صاریلوب برشی طلب ایدن جراریندن كنایه‌در . اوكبیلره تركجه‌مزده دخی آصلدقجه آصیلور دیرز .

« آب سوار » صویه بیننلر دیمكدر . صویك اوزرنده ظاهر اولان قبارجقلردن كنایه‌در . عربیسی «حباب» دركه لسان ادب تركیده كثیرالاستعمالدر .

---

[*] «قهستان» بریرك اسمیدر .